

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

ОБЩА НПО ОЦЕНКА НА ФИНАЛНИТЕ ИНПЕК С CAN EUROPE

Застрашени цели на ЕС в областта на климата -
амбициозното изпълнение на ИНПЕК трябва да отстрани
пропуските

Съдържание:

Въведение към общия доклад.....	1
Глава за БЪЛГАРИЯ.....	2
- Недостиг на амбиция.....	2
- Недостиг на финансиране.....	5
- Недостиг на справедлив преход.....	6
- Недостиг на обществено участие.....	7
ZOOM IN - България трябва да се справи с емисиите на метан от сектора на отпадъците.....	7

Въведение към общия доклад

Актуализираните национални планове в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) определят пътната карта за постигане на целите на ЕС в областта на климата и енергетиката за 2030 г., като същевременно полагат основите на климатичната рамка за периода след 2030 г. и за приемането на амбициозна цел за климата към 2040 г. От съществено значение е да се направи оценка както на **качеството на тези планове**, така и на **предизвикателствата, свързани с тяхното изпълнение**, за да се гарантира, че настоящите недостатъци ще бъдат отстранени своевременно и ефективно, което ще позволи на ЕС да продължи да следва курса за постигане на своите цели, свързани с климата и енергетиката.

В настоящия доклад се посочват основните пропуски в **16** финални Интегрирани планове в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) на Австрия, **България**,

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

Хърватия, Кипър, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Ирландия, Италия, Малта, Португалия, Словения, Испания, относно:

- (i) **амбициозността** на целите на държавите членки за постигане на целите в областта на климата и енергетиката към 2030 г.,
- (ii) адекватността на **финансирането** в рамките на ИНПЕК,
- (iii) интегрирането на изискванията за **справедлив преход**,
- (iv) адекватността на процесите за **обществено участие** и
- (v) механизмите за **изпълнение**, мониторинг и корекция, интегрирани в ИНПЕК.

Анализът на CAN Europe беше извършен преди окончателната оценка на ИНПЕК, публикувана от Комисията на 28 май 2025 г. Според тази оценка, *ако настоящите планове бъдат изпълнени*, ЕС ще изостане само с 1 процентен пункт от постигането на целта си за климата до 2030 г. (-55% нетни емисии спрямо нивата от 1990 г.). Макар да е вярно, че някои водещи цели са подобрени на хартия в сравнение с проектите на планове, основният извод от нашия анализ е, че финалните ИНПЕК все още не отговарят на изискванията в няколко критични области. Липсата на надеждни политики и мерки, значимо участие на заинтересованите страни и обществеността, ясни стратегии за финансиране и стабилни механизми за прилагане на плановете застрашава постигането на целите на ЕС в областта на климата и енергетиката за 2030 г., да не говорим за привеждането им в съответствие с Парижкото споразумение.

В доклада се обосновава необходимостта както държавите членки, така и Европейската комисия да отстранят установените пропуски и да разгледат очертаните препоръки, за да се гарантира ефективно, справедливо и навременно изпълнение на ИНПЕК – така, че наистина да са в съответствие с целите за 2030 г. в областта на климата и енергетиката.

Спешните действия и засилената отчетност са от съществено значение за преодоляване на разликата / несъответствията между поетите ангажименти и тяхното изпълнение.

Глава за БЪЛГАРИЯ

- Недостиг на амбиция

ОЦЕНКА НА АМБИЦИЯТА НА ИНПЕК НА БЪЛГАРИЯ ДО 2030 Г.						
	Минимално изискване на ЕС		ИНПЕК цел / принос	WAM сценарий	Светофарна оценка	
ВЕИ в крайното потребление на енергия (%)	33.00%		34.96%	34.96%	[Red]	
Крайно потребление на енергия (Mtoe)	8.42		8.82	8.82		
Потребление на първична енергия (Mtoe)	14.24		13.2	13.2	[Green]	
ESR / PPU (MtCO ₂ eq)	20.07		20.07	19.8	[Green]	
LULUCF / ЗПЗГС (MtCO ₂ eq)	2020 базова линия	2024 базова линия	-9.718	-9.516	[Red]	
	-9.718	-10.979				

Източници: Данни от NECP Tracker и ECNO (Европейска обсерватория за климатична неутралност)

Енергетика - Според сценария за допълнителни мерки (WAM), представен в ИНПЕК, (и единствен водещ към климатична неутралност, за разлика от WEM сценария със съществуващи мерки) България привидно ще изпълни минималните изисквания на ЕС за възобновяеми енергийни източници, но частично няма да успее да изпълни минималните изисквания на ЕС за енергийна ефективност. Що се отнася до **възобновяемите енергийни източници**, както целта в ИНПЕК, така и WAM сценарият са малко над минималните изисквания на ЕС. По отношение на **потреблението на първична енергия** България е по-амбициозна от минималното задължение по Директивата за енергийната ефективност (ДЕЕ), докато както националният принос/цел, така и сценарият WAM за **крайното потребление на енергия** не са в съответствие с ДЕЕ.

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

Планът не включва надеждна и системна информация за политиките и мерките, които биха били необходими за изпълнението на този сценарий, особено по отношение на енергийната ефективност. Планът също така не включва нито цел, нито мерки за намаляване на емисиите на метан от енергийния сектор.

Климат - С представената траектория на WAM сценария в ИНПЕК България привидно изглежда на път да постигне минималната цел за декарбонизация за секторите, попадащи в обхвата на **Регламента за разпределяне на усилията (PPU / ESR)**. Въпреки това, неясните и непълни политики и мерки рискуват да застрашат ефективното намаляване на емисиите. Най-очевидните пропуски се наблюдават при емисиите, различни от тези на CO₂ - включително метан и N₂O от секторите на енергетиката, отпадъците и селското стопанство - и в транспортния сектор. В областта на устойчивата мобилност например окончателният вариант на ИНПЕК включва само съществуващи мерки, предприети през последните 15 години. Тези мерки, които зависят главно от програмите на фондовете на ЕС, не успяха да доведат до съществена промяна в сектора, дори и чрез огромните целеви инвестиции в градския обществен транспорт.

От друга страна, **целта за земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство (ЗПЗГС / LULUCF)**, заложена в ИНПЕК, е приведена в съответствие с минималните изисквания на ЕС само на хартия. Според WAM сценария предложените политики и мерки не са достатъчни за постигането ѝ. Това може да е свързано с надценяването на въглеродните поглътители, но е трудно да се каже, тъй като съответните мерки са описани неясно.

НУЖНО Е:

→ Предвиждане на допълнителни политики и мерки за постигане на целта за крайно потребление на енергия до 2030 г., като например: въвеждане на виртуално нетно измерване, решаване на проблема със затруднения достъп до мрежата за просюмърите (потребители-производители), стимулиране на енергийните общности и за отопление и охлаждане

→ Предвиждане на допълнителни политики и мерки за транспортния сектор, като например: ясна цел за намаляване на международния транзитен товарен трафик и ясна програма за замяна на междуградските влакове за дълги разстояния

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

→ Осигуряване на допълнителни политики и мерки, насочени към намаляване на емисиите на метан, особено в секторите на отпадъците, нефт и газ, за да се гарантира, че РПУ/ ESR целта е наистина постигната

→ Осигуряване на допълнителни политики и мерки за постигане на целта за ЗПЗГС / LULUCF до 2030 г.

- Недостиг на финансиране

В ИНПЕК не е направена правилна оценка на нуждата (и недостига) на финансиране. Нуждите от инвестиции за допълнителни политики и мерки - т.е. за изпълнение на сценария WAM - не са изчислени по систематичен и последователен начин; оценките са представени само за някои сектори (като например електроенергия и топлинна енергия от възобновяеми източници). В същото време източниците на финансиране остават изключително неясни и само в редки случаи са ясно свързани с планираните политики и мерки.

В същото време ИНПЕК не прави значителни стъпки напред, когато става въпрос за отклоняване на финансови средства от сектора на изкопаемите горива. България твърди, че не предоставя никакви субсидии за изкопаеми горива, поради което ИНПЕК не представя нито списък, нито план за постепенното им преустановяване. В действителност планът предвижда значително разширяване на инфраструктурата за изкопаеми горива, включително разширяване на нефтената и газовата инфраструктура в Черно море и прилагане на държавни гаранции за Вертикалния газов коридор (в посока разширяване на газовите връзки с Гърция и Румъния). В него не се предвижда и постепенното прекратяване на експлоатацията на "Балкански/Турски поток" - последния газопровод на Русия към Европа. И накрая, планът рискува да насочи финансови ресурси към скъпи и/или недоказани технологии като ядрената енергетика (планират се два ненужни нови ядрени реактора) и технологиите за улавяне и съхранение на въглероден диоксид (България вероятно се стреми да се превърне в регионален център за съхранение на CO₂).

НУЖНО Е:

→ Завършване на оценката на инвестиционните нужди за всички сектори и обвързване на планираните политики и мерки с ясни източници на финансиране

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

→ Спиране разширяването на инфраструктурата за изкопаем газ; по-скорошно планиране на постепенното преустановяване на употребата му

→ Уточняване как и кога ще бъдат преустановени съществуващите субсидии за изкопаеми горива

- Недостиг на справедлив преход

В ИНПЕК не се прави систематична оценка на положителните и отрицателните социално-икономически въздействия на планираните политики и мерки, особено върху уязвимите домакинства и регионите, изправени пред специфични предизвикателства на прехода, като например зависимите от въглища райони. Въздействието върху представителките на женския пол изобщо не е разгледано. Освен това планът не включва цялостен набор от целенасочени политики за максимално увеличаване на ползите за заетостта и смекчаване на потенциалните неблагоприятни последици от прехода. В него също така не са ясно определени секторите, които изискват целенасочени усилия за преквалификация/повишаване на квалификацията. Макар че в ИНПЕК се споменават Териториалните планове за справедлив преход (ТПСП) и свързаните с тях съществуващи програми, те са разпокъсани и им липсва стратегически подход.

Планът признава въвеждането на СТЕ2 (разширението на Европейската схема за търговия с емисии към секторите сгради и транспорт), очакваното увеличение на цените и социалното им въздействие по отношение на енергийната и транспортната бедност, но въпреки това по-скоро отлага конкретните мерки за бъдещо планиране.

Въпреки високите нива на енергийна бедност в България, ИНПЕК предоставя само неясна и първоначална оценка на енергийно бедното население. Той не включва никакви данни за транспортната бедност, нито национална цел и график за справяне с нея.

НУЖНО Е:

→ Извършване на системна социално-икономическа оценка на политиките и мерките

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

→ Осигуряване на целенасочени политики и мерки за справяне с енергийната и транспортната бедност

→ Планиране и прилагане на адекватни политики и мерки за справяне с въздействието на прехода върху преквалификацията/повишаването на квалификацията на работната сила и върху уязвимите групи чрез Социалния план за климата, Плана за обновяване на сградите и ТПСП

- Недостиг на обществено участие

Цялостният процес на обществена консултация не успя да осигури качествено обществено участие поради ограничения формат, кратката му продължителност и липсата на налично моделиране и аналитични данни. Закъснелият първи консултативен период, проведен през декември 2023 г., продължи само 10 работни дни, което гражданското общество и Европейската комисия критикуваха като недостатъчно; той беше проведен само онлайн, без интерактивно лично участие. Втората консултация се проведе в края на юни 2024 г., много близо до крайния срок за подаване на предложенията, който все пак беше пропуснат. Беше организирано и събитие на живо, но то послужи само за представяне на актуализирания ИНПЕК, а не за събиране на мнения на обществеността.

Окончателният вариант на ИНПЕК не съдържа раздел за това как са взети предвид предложенията от обществената консултация, а само неясно и неизчерпателно обобщение на изявленията. Към днешна дата все още липсва стратегическата екологична оценка на плана, въпреки че първоначално тя трябваше да информира процеса на обществена консултация и трябваше да бъде публикувана заедно с проекта на ИНПЕК.

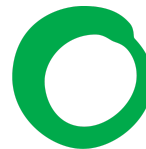
НУЖНО Е:

→ Удължаване на периода на консултациите и осигуряване както на достъпна информация, така и на достатъчно време за обратна връзка, за да се даде възможност за пълноценно участие

→ Публикуване на обобщаващ доклад, в който да се изясни как приносът на обществеността е повлиял върху окончателния вариант на ИНПЕК

ACCELERATE
CLIMATE ACTION
IN EUROPE

За Земята
Приятели на Земята България

ЗООМ ИН - България трябва да се справи с емисиите на метан от сектора на отпадъците

Сред допълнителните политики, необходими за постигане на националната ESR / PPU цел (Effort sharing regulation/PPU Регламент за разпределяне на усилията) – (10% намаляване на емисиите на парникови газове за секторите извън ЕСТЕ (сграден фонд, селско стопанство, отпадъци и транспорт), България трябва да включи специален акцент върху отпадъците. Емисиите на метан, произтичащи от сектора на управление на отпадъците, представляват една трета от емисиите на метан в България, но страната не разполага с конкретна цел за тяхното намаляване. В окончателния ИНПЕК се посочва, че мерките, изброени в Третия национален план за действие по изменение на климата (3-ти НПДИК 2013-2020 г.), се удължават до 2030 г. Тези мерки обаче са изпълнявани в много ниска степен, особено улавянето на сметищния газ от затворените и действащи депа за битови отпадъци, които са основният източник на метан от сектор отпадъци.

За да се постигнат целите за намаляване на емисиите на метана от сектор отпадъци, определени в Третия Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г., местните власти имат нужда от технически, експертни и финансови средства, за да осъществят успешно разделно събиране на биоотпадъците от домакинства и бизнеси, което е задължително от началото на 2024 г. Препоръчваме следната приоритизация на мерките: в градски условия: насърчаване на разделно събиране на биоотпадъци и развитие на близко разположени местни компостиращи съоръжения; при селски условия: насърчаване на компостирането на място.

Публикацията е част от LIFE проекта „Заедно За 1,5“, съфинансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения са единствено на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или CINEA. Нито Европейския съюз, нито предоставящия финансирането орган могат да бъдат държани отговорни за тях.

Уебстраница на проект LIFE Заедно за 1,5C : 1point5.caneurope.org

